АС·САЛАМ

www.assalam.ru
www.islamdag.ru
assalamweb@gmail.ru

№ 04 (101)
1-пи апрель 2012 й.
Жумадуль-авваль 1433 й. Кьимат 23 манат
Табасаран чІал'инди вазлик саб ражну удубчІвура.

МУСУРМНАРИН ГАЗАТ

НА ТАБАСАРАНСКОМ ЯЗЫКЕ

БИСМИЛЛАГЬИ РРЯГЬМАНИ РРЯГЬИМ!

Дагъустандиъ суфизм тарабгъувуликан

Шариаьт ва тІарикьат. Фукьан уткан даринхъа му кьюб гаф, фукьан уткан-ди ебхьурдаринхъа! Му гафар текрар апІруган, кІваз рагьят шулу. Гьямд ибшри Аллагьдиз ﷻ ухькан муъминар апІбаз ва ухьу гьякь рякъ'ин алаъру-муршидарихъ мягьрум дарапІбаз. Му ниъматдиз гьямд апІуз Аллагьу Тааьлайи мумкинвал туву касра бахтлу ву. Исламдин аьхю аьлим ва философ имам Гъазалийи мидиз гьамциб мяна тувра: «Гьаму дюн'яйиъ инсандиз варитІан аьхю шадвал – Аллагьу Тааьлайи уву мусурмнарикан апІуб ву. Кьюбпи шадвал – уву гьякь рякъ'ин алаъру касдихъди-муршид-дихъди гюрюшмиш духьну, гьадхъан тербияйикк ккучІвувал ву». Ислам-дин адлу аьлимарин ва Аллагь ﷻ аьгъю гъапІдарин арайиъ мурар саб-сабдихьан жаради вуш, гьякь шула-дар, кІуру гафарин сабвал а.

Мурадула Дадаев

«ТІарикьат ва Шариаьт – юкьна фунси ву, сабдихьан тмунуб хътарди арайиз удубчІвуз шулдар». «ТІарикьат ва Шариаьт – жандакна рюгьси ву. Шариаьт тІарикьат хътарди – рюгь адру жан ву». Хъана месэла: «Шариаьт – гими ву, тІарикьат – гьюл, хъа гьякьикьат – гьюлин исикк кайи гевгьер ву. Гьюликкан гевгьер ккадабгъбан бадали, инсан сабпи ражну гимийиъ эъну ккунду. Му гими Шариаьт ву. Анжагъ хъасин думу гьюлиз ис шулу, яни тІарикьатдиз. Исламдин аьхю пай аьлимари, дурарин гьисабнаан адлу аьлим Гьяфиз Мугьяммад Сиддикь аль-Уьмарийи, гъапну: «ТІарикьат сабпи ражну ачмиш гъапІуб – вагь'ю ву. Гьаз гъапиш, тІарикьат, саб шаквалра адарди, игьсан ву, хъа игьсан диндин шубуб пайнакан саб ву, мурарикан Пайгъамабри ﷺ хъайи-хъайибси асгьябариз ктибтну ва аьхириъ гъапну: «Дугъриданна ухьухьна гъафир Жабраил малаик ву, учвухьна ичв дин улупуз кІури». Гьамрар шубуб – ислам, иман ва игьсан. Ислам - хъпехъуб ва ибадат апІуб ву, иман – нур ва аькьида ву, хъа игьсан – жвуван батІин дюн'яйиз лигуб ву. Пайгъамбари ﷺ гъапну: «Аллагьдиз ﷻ увуз Думу рякъюрайиганси ибадат дапІну ккунду. Гьелелиг увуз думу рякъюрадаршра, дугъриданна Дугъаз уву рякъюра…».

Ихь вахтари саспи жагьилар бидаьйи-инди мусурмнар гьякь рякълан улду-гуз гъитуз чалишмиш шула. Ва гьам-дихъди дурари чпи апІурайи бидаь марцци дин ву, хъа гьякьлу дин бидаь ву, кІура. Гьяйифки, ихь арайиъ му дин пуч апІрударихъди гъягърударра а, ва гьякь рякълан улдугуру. Мурари туву зарарну мусурнарин ва мусур-ман дарударинна кмиди арайиъ чІуру шил гъибтру, лигру гьялариан, мурар Пайгъамбарин ﷺ гафарин гъаври адар, му гафар имам Шамили гунагькра-рихьинди илтІикІури гизаф текрар апІуйи:

«Бахтлу ву учвра,
чан гунгьарра кечмиш гъахъир,
Бала ву, учв кечмиш духьну,
хъа гунгьар гъузуриз».

Мусурман касди шариаьт ва тІарикьат сатІиди хъапІну ккунду, кІуру гафариз Кьур'андиъра, Суннайиъра ва адлу имамарин юкьби мазгьабариъра гизаф далилар а. Гьаму макьалайиъ узуз газат урхрудариз тарих ачмиш апІуз ккундузуз. Мид'ан ухьуз ачмиш шулаки, Дагъустан-диъ ва вари Урусиятдиъ дин тарабгъдар суфйир, загьир (заълан) ва батІин (айтІан) вуйи илим агьлуйир ву.

3

Нумрайиъ:

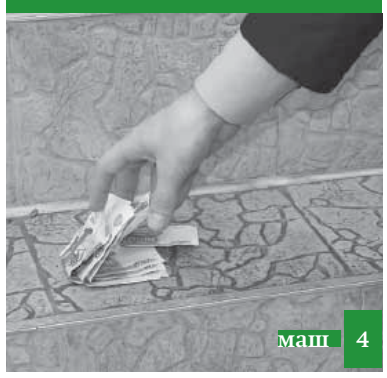

маш 4
Гьибихъу шейънакан фу дапІну ккунду?

маш 6
Уьмрин натижа – Аллагьдин ﷻ разивалиъ

маш 7
Абу Гьянифайин уьмриъ гъахьи бязи дюшюшар

ВаритІан ужудар гъиллигъарин инсан

РЯГЬМАТЛУ МАКЬСУД-ГЬЯЖИ САДИКЬОВ КІВАИН АПІУРИ…

Ассаламу аьлейкум, гьюрматлу ватанагьлийир! Узуз гьаму макьалайиъ йиз уьмриъ алахьу варитІан ужудар ва эдеблу ксарикан сар вуйи Макьсуд-гьяжи Садикьовдикан пуз ккундузуз. Кьудратлу Аллагь-дин амриинди 2008-пи йисан ноябрин вазли узузра Гирами Сауд Аьравияйин жилиина гьяждиз гьягьювал кьисмат гьабхьну. Миллионариинди му-сурмнаринси, йиз кІваъра саб вазлин муддатнаъ узу гъахьи, гирами жилиин гьяркъю къадарсуз ужудар фикрар - хиялар мюгькамди утІукьна.

Пирмягьямед КЬАСУМОВ,
шаир, писатель, журналист

Аьхю разивалиинди къайд апІуз ккундузуз, фици-ки учу айи самолетдиъди Дагъустандин мусурм-нарин идарайиз регьбервал туврайир, муфтий Аьгьмад- гьяжи Аьбдулаевра айи. Хъа гьяж ккебгъ-ну ккудубкІайизкьан вуйи вахтна ич дестейиз регьбервал тувур Мягьячгъала шагьриъ ерлешмиш дубхьнайи теологияйин ва диндин институтдин ректор профессор Макьсуд-гьяжи Садикьов вуйи. Гьадму касди ккебгъну ккудубкІайизкьан гьяждиз гьягърударин гъулллугъ шлубкьан ужуйи кІулиз адабгъуб метлебниинди аьхю гъайгъушин гъизиг-нийи. Дугъу апІру гьарсаб гафнан рябатлували, са-бурлували ва хасиятнан имшахвали гьарсар касдиз учв ккун апІуз гъитуйи.

Дугъри ву, фицики сабпи ражну гьяж кІули гъаб-хрудариз фукьан вушра читинвалар алахьуру, хъа амма учуз гьаму терефнаанра хайлин далилари кюмек тувнийи. Ич гьяж ягъурлуди ва тешкил-лувалиинди кІули гъябгъюрайивализ ухшарвал тувур иллагьки Макьсуд- гьяжи Садикьов вуйи. Ич гьяждин кьяляхъра узу кми- кмиди Макьсуд- гья-жи Садикьовдихьна гъягъюри шуйза. Дугъахъди имшахвалиинди гаф-чІал апІували кІваз рягьятвал тувуйи.

5

Аллагьдин ﷻ рякъюъ гъийихдар кечмиш гъахьидарикан гьисаб мапIанай

ШАГЬИД МУГЬЯММАД-ГЬЯЖИ АЬБДУЛГЬАФУРОВДИКАН

Магьа мусурмнарин уммайин арайиан сарсан ужур, адлу аьлим гъушну. Буйнакъск шагьриъ, му шагьрин имам, адлу аьлим Мугьяммад-гьяжи Аьбдулгьафуров ва дугъахъди гьарган шлу чан тялим Мугьяммад-расул Мягьяммадов диндин душмнари йивну гьакIну.

Ибрагьим Ибрагьимов

Имам ва дугъан тялим гвачIниндин гъудгниз гьягъюрайган, бомба гьутIубкIну. Экбрин сес тротилин сесну ккапIу. Мугьяммад-гьяжи ва Мугьяммад-расул гьадушвахь гьийиху. Му ксар Аллагьу Тааьлайин рягьматдихьна багахь гъахьну ва чпин гьязур дапIнайи пешкеш гъадабгъура. Аллагьу Тааьлайи Гирами Кьур'андиъ дупна (мяна): «Аллагьдин ﷻ рякъюъ гъийихдар кечмиш гъахьидарикан гьисаб мапIанай, дурар чIивиди ими ва чпин Аьхюрихьан ужуб пай гъадабгъура! Дурарин машари Аллагьу Тааьлайин рягьимлувалиинди разивалин акв тувру» (сура «Алю-Имран», 169-170-пи аятар).
Мурар гъудган апIуз, Аллагьу Тааьлайин улихь вуйи чпин фарз тамам апIуз гъягъюрайи, амма гвачIниндин гъудгниз мистаз гъягъюрайиган, рякъюхъ хъайи магазиндин багахь ккивнайи бомба гьутIубкIну. Жвуми йигьан, гъудгниз гъягъюри, экбран сеснахъди му чIуру дюн'яйиан гъягъюб аьхю бахт ву. Сакьюдар йисар улихьна Мугьяммад-гьяжийиз мициб чIуру ляхин апIуз диндин душмнар чалишмиш гъахьнийи, амма чIуру кьаст кIулиз удубчIвундайи. Дугъан вахт жвуми йигьан, мусурмнариз гирами йигьан, гвачIниндин гъудгниз гъягъюрайган, Аллагьу Тааьла бадали ликар алдагьурайган хъубкьну.
Дугъриданна мициб аьхири му касдин Аллагьу Тааьлайин улихь аьхю дережа айибдикан улупура.
Гьаци вуйиган хажалатнаъ духьну ккундар, гьаз гъапиш «мицдар ксарин машари Аллагьу Тааьлайин рягьимлувалиинди разивалин акв тувру». Ухьхъан, гьаму дюн'яйиъ имбударихъан дерд дапIну ккунду, ихь арайиан диндин аьхю, адлу аьлим гъушну, ухьхьан му касдиз айи гизаф кьадар илмар гъушну.
Бухарийихьан вуйи Пайгъамбарин ﷺ гьядисдиъ дупна: «Дугъриданна Аллагьу Тааьлайи Чан лукIар илмихъ мягьрум апIури, дурарин илмар адагъурдар, амма Дугъу аьлимар адагъури, илмарра адагъуру. Аллагьу Тааьлайи саркьан аьлим имдарди гъапIган, инсанари чпиз жагьиларикан кIулиъ айидар ктагьиди. Чпин гъахьи суалар дурариз тувди, хъа дурарисана, чпиз илимра адарди, фетва тувди ва аьхириъ чпира рякълан улдугиди ва имбударра улдугу рякъюхъна хъаъди» (лиг Сагьигь аль-Бухари №100).
Му гьядисди ухьуз кIура, аьлимар имдруган, илимдихъ мягьрум шулхьа, гьелелиг ихь улихь Исламдин китабар, Кьур'ан ва Сунна хьади вушра, гьаз гъапиш аьлимари ухьу Гирами Кьур'андин ва Пайгъамбарин ﷺ суннайин гъаври тIаъра.

Муфтийин заместитель Гьябиб-гьяжи Маматханов:

«Мугьяммад-гьяжи Аьбдулгьафуровдикан гьяфтIириинди ва вазариинди ктибтуз шулу. Му касдихьан гизаф берекет айи, чаз айи аьгъюваларихъди гъягърур, Аллагьу Тааьлайи Ислам тарабгъуз, илмар улупуз мумкинвал, кюмек тувур вуйи. Дагъустандиъ му касди гизаф ляхин гъапIну. Учв наан ашра, районариъ, гъулариъ, шагьрариъ - мугьан дарсар ва вяъзйир фикир тутрувди гъитрудар дайи. Дупну ккундуки, му касди тялимариз Исламдикан улупруган, устазарин уьмриан жюрбежюр дюшюшар ктитури шуйи, ва му ляхни хъпехъурайидариз аьхю мянфяаьт тувуйи. Му касдин вяъзйирихъ вари аьшкьлуди хъпехъбаз гьаму дюшюшра себеб шуйи.
Фукьан учв ляхнариин машгъулди вушра, чаз теклиф гъапIу йишвахьна дарфиди гъузурдайи. Инсандиз айи тIагъруваликан мугъаз аьгъдайи. Чав апIру ляхин анжагь Аллагь ﷻ бадали апIуйи. Ав, чан уткан ва марцци ният айивалиан му касдин натижара ужуб шуйи. Инсанариз мугъу апIру вяъзйир гьарган кьабул шуйи.
Узу дугъаз гьарган кIуйза: «Мугьаммад, уву ув'ан асиллу вуйиб, увкан тIалаб гъапIуб вари тамам гъапIунва».
Дугъриданна Мугьяммад-гьяжи му дюн'яйиан, гьаму ляхинсана дапIну ккундийи кIури, гъитну гъушундар.
Мугъан уьмур Исламдихъ чан жан туву Кьурамугьяммад-гьяжийин уьмриз ухшар вуйи.
Мажлисариъ суалар гъахьиган, душваъ айи аьлимари, му касдин аьхю илмарикан аьгъяди, дурариз жаваб тувуб Мугьяммад-гьяжи Аьбдулгьафуровдикан ккун апIуйи.
Инсанарин терефнаан му касдихьна эдеб айивал ухьуз, думу аьхиримжи рякъюъ ауз гъафи аьхю халкьдиз гъилигиган, аьгъю шулахьуз. Яшлу, кьаби ксарра кмиди, аьсйирра хьади, чпиз ликри гъягъюз читинди вушра, му кас фаркьат апIуз гъафнийи. Му аьжайиб ляхин дар, гьаз гъапиш дупнаки: аьлим кечмиш хьувал – вари аьлам кечмиш хьубси шулу.
Гъит Аллагьу Тааьлайи ухьуз му касдин берекетнакан туври, гъит мугъан тялимарикан варжариинди чаз ухшар вуйидар ишри, гъит ухьу вари ихь ляхнариъ му касдихъан нумуна гъадабгъруганси ибшри, Амин!».

Жарарин улариз дилигрур

Улар ис дапIнайир, явши ва уткан гафар-чIалар апIрур. Дугъкан кIуйи: Мугьяммад-гьяжи – улариз лигрур дар. Исламдин вари аьлимарикан Мугьяммад-гьяжи Аьбдулгьафуров чав мяна туврайи суал гъюдливалиинди ктибтрур вуйи. Чав жарадариз текрар апIрубдихъди чавра аьмал апIуйи.

Мугьяммад-расул Саадуев, Мягьячгъала шагьрин имам:

«Ихь рягьматлу гъардаш, Шагьид, Мугьяммад-гьяжи Аьбдулгьафуров бицIи вахтнахъанмина жвув Исламдиз ва диндин илмариз бахш гъапIур вуйи. Дугъан варитIан ккуни ляхнарикан китабар урхури вахт адапIуб, жарадариз дарс тувуб вуйи. Му кас себеб духьну, Советарин Союз дабгъбан кьяляхъ, мурарин гъулаъ Ислам дишлади за гъабхьну. Союз дабгъайизра мугъахьна илмар, аьраб чIал дубгъуз гъюри шуйи. Учв наан ашра, ляхин марццциди, утканди апIрур вуйи. Мугъаз тIагърушин фу-вуш аьгъя кIури хиял дариз, гьаз гъапиш гвачIнин ухди ва вари йигь чан жандак, сагъ'вал гьяйиф дарапIди, жюрбежюр ицдрушнар кашра, чан вари вахт Ислам тарабгъури гъапIуйи.
Гъит Аллагьди ﷻ му касдихьан вуйи нумуна ихь ва ихь гъюрайи жигьиларин кIваъ ижмиди дибисну, диндин илмар аьгъю апIуз, Пайгъамбарин ﷺ суннайихъди гъягъюз амур апIри ва гъит Аллагьу Тааьлайи дугъаз шагьидарин дережа туври, дугъаз чаз ккуни бахт ккубкьуб узуз якьин аьгъязуз».

Шагьид Мугьяммад-гьяжи Аьбдулгьафуров

Мугьяммад-гьяжи Дагъустандин гизаф районариъ имамди гъилихур ву. Чаз, вяъза апIури, инсанарин юкIвариз эсер тувуз аьгъювализ лигну, думу варитIан читин йишварихьна гьаъри шуйи. Дугъан сабпи даъватдин ляхнар 1998-пи йисан ккергъру – Дагъустандин мусурмнарин Духовный управлениейи думу чан багъри Батлух гъул'ан Дылым гъулаз гьаъру, душваъ аьхю мюгьтаж'вал айи, ва дугъу чаз туву ляхин баракаллуди тамам гъапIну, гизафдар гьякь рякъ'ин алаъну.

Дурарихъ жегьеннем ибшура

Инсандин кьяляхъ жин духьну, мицдар чIуру ляхнар апIру гучIбяхяриз фукIа пуз ккундарзуз. Дурариз, фикир апIуруш, Аллагьу Тааьлайин гафар чIяаьн ву: «Шли чан амриинди мусурман кас йивну гъакIиш, дугъаз аьзаб ву жегьеннем, ва думу душваъ гьаргандиз гъузди. Аллагьу Тааьлайи дугъ'ина хъял бисуру ва нянят алапIуру. Аллагьу Тааьлайи дугъаз чIуру аьзаб гьязур дапIна» (сура «ан-Ниса», 93-пи аят).
Гьаци вуйиган, дурар гьелелиг му дюн'яйиъ аьзабнаккан ккудучIвуз гъахьишра, аьхиратдиъ хьибдар.
Дурарихъ жегьеннем ибшура.
Амма дурариз Аллагьу Тааьлайин гафар кIваин апIуз ккундузуз: «Дугъриданна Аллагьу Тааьлайихъ хътругъдари чпин мал-мутму, инсанар Аллагьдихьан ﷻ ярхла апIуз, харж апIуру. Гьамусдизра ва хъанара дурари гьамци харж апIиди, хъа аьхириъ дурариз му харжар хажалатнандар хьиди.

▸▸ 5

Шагьидар: Мугьяммадвакил-гьяжи, Аьгьмад-гьяжи ва Мугьяммад-гьяжи Аьбдулгьафуров

Учредитель
Благотворительный фонд «Путь».
Газета печатается по согласованию и одобрению Духовного управления мусульман Дагестана

Редакционный совет
Председатель редакционного совета
муфтий РД
Ахмад– хаджи АБДУЛАЕВ

Заместитель муфтия РД
Махди– хаджи МУТАИЛОВ

Главный редактор
Айна (Патимат) ГАМЗАТОВА

Редактор
Ансар РАМАЗАНОВ

Канонический редактор
Мухаммад– Рамазан РАДЖАБОВ

Корректор
Шарафудин ДАШДЕМИРОВ

Художник
Саид САИДОВ

Дизайн, вёрстка
Лейла ГУСЕЙНОВА

Менеджер
Абдусабир АХМЕДОВ

При перепечатке ссылка обязательна.
Набрано и сверстано на компьютерной базе газеты «Ас–Салам».

Газета зарегистрирована Федеральной службой по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций.
Свидетельство о регистрации
ПИ № ФС 77-42079
от 24 сентября 2010 г.
Отпечатано в ООО «Дом печати» по адресу: пр– т Акушинского, 20. Заказ № _____

Тираж 2. 740 экз.

Сдано в печать 31 марта 2012 г. в 20:00

Адрес редакции
367015, РД, г. Махачкала,
ул. Азиза Алиева, 2.
По вопросам подписки и доставки обращаться по телефонам:
по Республике Дагестан – 8- 988- 699- 28- 24
по г. Махачкале - (8722) 914-222.
E– mail: info@assalam.ru;
www.assalam.ru

Гьяйванатариз рягьим апIуб

Ухьуз кючйириъ фукьан вушра ужагъ адру гьяйванатар рякъюрахьуз! Дурарин багхьантина гъягъюрхьа, амма дурарра гьаму ухьустар Аллагъу Тааьлайи халкь дапIнайидар вуйибдикан ва дураризра ухьузси хъайивал дапIну ккунибдикан, манишин, ипIруб ккунибдикан фикиркьан апIурдархьа. Ухьуз йигъан мицдар дюшюшар алахьурашра, ихь юкIвар гъайгъусузди шула. Ухьуз, дярякъю мисал дапIну, дурарин багхьантина гъягъюб рягьятди ву, дурариз лигубтIан. Хъа саспидари дурариз «марцц йибхь гьамушвхьан! Наан ликарикк ккубчIврава, марцц йибхь?!», - кIури, гизаф рягьятди терг апIуру. Саспидарисана думу хъайивал адру гьяйванатариз ликар йивури, утIубккну, дид'ин алхъюри, гьудучIвну гъягъюру.

Муслимат Ражабова

Мицдар, ужагъ адру гьяйванатар гизаф а. Гьятдиз утIурккнайи гьяйванатар лижариинди гьергри шулу, ва сарира дурариз фикир туврадар. Фикир туврудар а, хъа дурарира гьяйванатариз йивури, дурариз ицдрушин туври шулу. Инсанди, дурариз гиран ктапIури, чав чаз ицдру апIрубдикан кIваълан гьапIна. Ав, гьяйванатари ухьуз жаваб вуди фукIа апIидар, ицдрушин аьгь апIури гъузди, хъа амма ухьу жарариз туву ицдрушин ухьухьна кьяляхъ дарфиди гъубзидар. Ва гъаншардира, Аллагъу Тааьлайин халкь дапIнайидарихьна рягьим гъапIиш, ухьухьна артухъдира кмиди рягьмат гъюру.

Кьур'анди ва Суннайи гьяйванатариз уж'вал апIинай кIура. Гьамдихъди сабси мусурмнариз аьжуз, кюмек адрудариз илзигуз ихтияр адар. Ислам дин хъапIрайи касдин кIван марццивал, инсанарихьнаси, гьяйванатарихьнара ва вари Аллагьди ﷻ халкь дапIнайидарихьна дубхьну ккунду. Пайгъамабриз ﷺ аьжуз, ясана илзигу, ваяки ляхникк инжик дубхьнайи гьяйванат гъябкъган, Дугъу дидин эйси агуйи ва хъайивал апIуб ккун апIуйи.

Саб ражари Пайгъамбар ﷺ ансарарикан сарин бицIи майдандиина гъушну, ва дугъаз душваъ чахьна багахь шулайи деве гъябкъну. Гьяйванатдин улариан нивгъар гъягъюрайи. Пайгъамбари ﷺ дидин кIуллан хил алдатган, деве яваш гъабхьи. Хъасин Аллагъу Тааьлайи Гьаънайири ﷺ гьерху: «Девейин эйси фуж ву?». Ансарарикан сар жигьили гъапи: «Думу йиз деве ву, я Аллагьди Гьаънайир!» Пайгъамбари ﷺ ижмиди гъапну: «Гьаму гьяйванат увуз табигъ гъапIу Аллагьдихьан ﷻ гучIурдарнуз?! Яв девейи уву ипIруб тувурдариз, гизаф ляхин апIуз мажбур апIуриз кIури узукна аьрзйир апIура». Гьамци дупну, Пайгъамбари ﷺ давам гъапIну: «Уву мидкан фу апIуз ккава?» - «Учуз думу йикк хьуз убккуз ккундачуз», - жаваб туву жигьили. Пайгъамбари ﷺ гъапну: «МапIан думу ляхин! Думу узуз масу тув». «Думу явуб ву, я Аллагьди Гьаънайир!», - жаваб туву жигьили. Пайгъамбари ﷺ деве имбударихъди лижагъна гьапIру».

Гьарсаб халкь дапIнайибдихьна эдеб, гьюрмат дубхьну ккунду. Инсанди гьяйванатдиз улупнайи ипIруб тувну ккунду. Дурариз ицдруган гьюрмат дапIну ккунду, анжагъ дурарикан увуз саб мянфяаьтра адаршра кмиди. Гьяйванатарин гьякьнаан Исламдиъ ухьу тамам дапIну ккуни ляхнар а. Гьиямат йигъан ихь гьарсаб хъабгъу илнан гьисаб-суал хьибди. Ухьук гьацира гизаф гунгьар кахьук, хъа мурарихьна гьяйванатариз гиран ктапIбан гунгьарра гъахьиган, фици шул?!

Гъит Аллагьди ﷻ ухьуз гьяйванатарин гъайгъу зигуз амур апIри!

Дагъустандиъ суфизм тарабгъуваликан

1 ◂◂

Пайгъамбарин ﷺ асгьябар Дагъустандиъ

Гьямд ибшри Аллагьдиз ﷻ, Мугьяммад пайгъамбар вари инсанарихьна ва жинарихьна гьаъбаз ва дурар жагьилвалихьан ва чIуру лишнарихьан азад апIбаз. Салат ва салам Пайгъамбариина ﷺ, дугъу чан аьхиримжи вяъзайиъ гъапну: «Мушвахь хьайидари хьадрудариз узу гъапибдикан хабар туври». Салат ва салам Дугъан асгьябариина, чпин кьувват, малмутму, уьмур гьяйиф дарапIди, Пайгъамбарин ﷺ васият тамам гъапIдариз, ва гьацира табиинариз - асгьябарин кьяляхъ вуйи наслариз, Пайгъамбарихъди ﷺ ва Дугъан асгьябарихъди гъягърудариз.

Аллагъу Тааьлайи Мугьяммад ﷺ аьхиримжи пайгъамбарди гьаъну, хъа асгьябар – инсанариз варитIан ужудар мурхьларди ктагъну. Дурар сабпидар вуди Пайгъамбарихъ ﷺ хъугъдар, думу кьабул дапIну, дугъаз вари ляхнариъ кюмек гъапIдар ву. Жюрбежюр гьюкуматариъ Ислам тарабгъури, дурари гьяйиф дарди вари чпиз айи багьалуб тувуйи. Му гафар тасдикь апIура дурарин Хорасандиъ, Египетдиъ, Шамдиъ, Иракьдиъ, Емендиъ, Турцияйиъ, Индияйиъ, Кьялан Азияйиъ, гьамрарин арайиъ Дагъустандиъра айи накьвари. Гьамдиинди дурариз, иншаАллагь, гьякь иман, Аллагьдин ﷻ аьфв ва Женнет гъабхьну кIури, умуд вуйихь. Асгьябари ва дурарихъди гъушдари Ислам тарабгърударин Аллагьдин ﷻ ва Дугъан Пайгъамбарин ﷺ амур тамам апIури, ния марццив вуйи - дурарин жара гьюкуматарин жилар чпиз дисуз кIури, ния адайи, саспи тарихчйири гъалатI вуди дурариз «дявдиинди жарарин жилар дисру аьрабар», кIуру.

Саб месэла хибдихьа. Халиф Уьмар ибн Хаттабди аьхю кьувват айи исламдин гьюкуматдин аьхювал апIурайи, гьюкуматра йигълан-йигъаз за шулайи. Дугъу аьхювал апIурайи вахтна, дурари кьувват айи сасанидарин империя гъибиснийи: ихь Пайгъамбари ﷺ мидкан улихь вахтари мялумат тувганси, Византияйин империя радд гъапIнийи. Гьамци вушра, дугъан ипIруб аьдати мухан уьл ва зейтундин ччим вуйи, хъа алабхьбакан кIуруш, дугъу аьдати инсанариси палат алабхьуйи.

Ктибтури шулу, думу Иерусалимдин ачар кьабул апIуз гъягъруган, дугъ'ин 20 цIил кайи халат алди гъабхьну. Думу саспи вахтари гьарин сирникк ахури гъахьну. Китабариъ дибикIна, дугъахьна Римдин императори гьаънайир гъафиган, дугъаз халиф Уьмар гьарин сирникк даахнади рякъюру, ва думу кас мюгьтал гъахьну, гьаз гъапиш дугъан аьхюриз мициб сикинвал ва хатIазусвал адайи. Учв аьхюр ву кIури, дугъан ибадат кам гъабхьундар. Гьадму вахтна Дагъустандиз диндихъна теклиф апIури сарпи мусурмнар гъафну.

Исламдин адлу аьлим ва тарихчи Ибн Касири чан 15 том айи «аль-Бидаяту ва ан-нигьаят» кIуру китабдиъ Ислам Дагъустандиз гъюз кьюбпи халиф Уьмар ибн Хаттабди аьхювал апIру вахтна, гьижрайиинди 22-пи йисан, григорианский календариинди 643-пи йисан ккебгъну кIури дибикIна, (жара риваятдиинди шубубпи халиф Уьсман бин Аьффанди аьхювал апIру вахтна, гьижрайиинди 32-пи йисан (652-653). Тарихчйири мурарикан сабпиб гизаф гьякьлуб ву кIура. Халиф Уьмар асгьябдин амриинди аьхю тажруба айи полководец Суракьат бин Аьмр, Зуннун дугъан лакIам вуйи, Армениайин терефнаан мусурмнарин кьушмихъди ихь терефназди гъафну.

Дестейин кIакIнаъ айир Аьбдуррагьман бин Рабиа вуйи, дугъанра Зуннун кIуру лакIам вуди гъабхьну. Сабуну кьушмин улихь хьайир Хузайфа бин Асад вуйи, хъа тмунубдин – Бакир бин Аьбдулла. Тямин апIрурди ухьу зиихъ дупнайи Аьбдуррагьмандин гъардаш, Салман бин Рабиа вуйи. Дурар вари Пайгъамбарин ﷺ асгьябар ву. Гьамци Суракьат Армениайин саргьятарихъна гъафиган, дугъанна Армениайин царь Шахриярин арайиъ мясляаьтнан гафар ккергъу, ва дурари мясляаьтнан йикьрар дидикIну, халифдихьнара хътапIнийи. Суракьат душваъ дяви дарапIди, Дагъустандин терефназди илтIикIну, Дербент гъибисган, дидхьан кафари ва ригъ алабхъру терефназди гъирагъарихь хьайи халкьарихъди дяви ккебгъру, асас вуди хазарарихъди, дурар кьувватлудар вуйи ва гьадму багарихь хьайи гьюкуматар хилиъ ади Баланжариъ ва дидин гъирагъдихь дурариъ аьхю кьувват айи. Гьаддихъди гьадму вахтарин халифдихьан Сирияйиан саб кьадар кьушум гъафну.

Му дестейин аьхюр Сирияйиан вуйи Гьябиб бин Маслама вуйи. Мушваъ кIулин аьхюр вуйи, ухьу зиихъ кIваин гъапIу Суракьат кечмиш гъахьну, ва дугъан йишв'ин халифдин амриинди Аьбдуррагьман бин Рабиа дерккнийи.

Саб кьадар вахт гъубшган, Баланжариз багахь хазарарихъди гъабхьи дявдиъ Аьбдуррагьман гъакIну, душваъ гизаф мусурмнар кечмиш гъахьну. Ибн Касири дибикIна, хазарариз Аьбдуррагьмандин жандихьан заваризкьан гъябгъру нур гъябкъган (гьаци вуйиган дугъаз Зуннур кIуру лакIам тувнийи, ихь чIалназ илтIибкIган «нурин эйси» кIуру мяна тувру), дурари дугъан майит, табутдиъ ивну, чпихьди хьади гъубхну. Мархь адарди къурагьвал гъабхьиган, иудеярин диндиъ айи хазарари, дугъан накьвдихъ мархь ккун апIуйи, ва Аллагъу Тааьлайи мархь тувуйи. Тавассул хай шулдар кIурудариз му ужуб далил ву: саб кIуруб, му бикIура Ибн Касири, хъа думу Кьур'андин адлу тафсирчи, гьядисар, фикьгь аьгъюр ва тарихчи ву. Кьюб кIуруб, Аллагъу Тааьлайи иудеяриз гирами инсан себеб вуди жаваб тувган, Чахъ хъугъу лукIариз Дугъу хъана фазилатниинди тувур.

Гьацира Ибн Касири ктибтну, Пайгъамбарин ﷺ адлу асгьяб, думу вахтна Армениайин ва багарихь хьайи вилаятдин гьюкумдар вуйи, Саид бин Ассайин амриинди дурариин кIулин аьхюрди Салман бин Рабиа дерккру, шагьид Аьбдуррагьмандин гъардаш. Салман кIулиъ дугъужвган, мусурмнаринна хазарарин арайиъ Тарки гъулан багахь гужли дяви гъабхьну, мушваъ Салман ва хъанара жара эскрар гъийихну. Имбу мусурмнар кьяляхъ гъахьну, амма Салмандин ва имбу дугъахъди гъийиху дустарин майитар чпихьди духну, Дербентдин кафари терефнан гъирагъдихъ, гьамус гирами «Къирхляр» кIурайи накьваригъ фаркьат гъапIну, гъит дурариина Аллагьдин ﷻ рягьмат ибшри. Кьушмикан имбударсана кIуруш, саспидар Армениайин багхьанмина Сирияйиз гъушну, хъа аьхю пай Жиржандиз ва Жиландиз гъушну. Мурарин арайиъ гьюрматлу ксарра айи: Абу Гьурайра ва Салман аль-Фариси.

Хъа гьамус варитIан асас пайнакан: гьаму кьюби асгьябарра асгьябу суффайикан ву, хъа Салман аль-Фариси накьшубенди тIарикьатдин силсилайиъ шубурпир ву.

Хъа фужар вуш асгьябу суффа, иншаАллагь, гъюру нумрайиъ ктибтидихьа, ва гьацира Дагъустандиз гъафи асгьябарикан яркьуди мялумат тувдихьа.

(Аьхир гъюри нумрайиъ…)

Жагьилиз жаваб — ккебехъуб ву

Сар динагьли гъардши, думу зирекди Ислам тарабгъурур ву, гъит Аллагьди ﷻ дугъаз кюмек апIри, йиз социалин сетдин машнаъ, гьякь мусурмнаринна сектантарин арайиъ шлу гьюжатарикан фициб зарар аш, гьибикIну. Гьадгъан гафари узу му бицIи макьала бикIуз мажбур гьапIну, саркьан гьякь рякъюхъна гъюр кIури, умуд кивну.

Гьяжимурад Омаргьяжиев

Гьамцдар дюшюшарикан фикир апIруган, ухьуз аьгъю шулхьуз, гьякь мусурмнаринна сектантарин арайиъ гьийин йигъан гизаф гьюжатар гъягъюра ва мусурман уммайиз, инсанарин юкIвариз му аьгьвалат читинди алабхъуру. Мушв'ан гьамциб суал арайиз гъюру: «агьлю сунна валь жамааьйин рякълан улдудугди фици гъузру, ваяки сектантарихьан ярхла гъахьир агьлю суннайин рякъюхъна фици гъюру?

Гьи – ва гьамци йигълан-йигъаз давам шула – марццди вуча, кIуру инсанар заълан марццди рякъюзра мумкин ву, хъа гьякьикьатдиъ, гьилигиш, дурар чпи ккунидар, фурс кайидар ву, дицдарихьан ярхла духьну ккунду.

Ихь вахтна, улихь вахтариси дарди, асас вуди уву шлихьан илим гъадабгъураш, шлин китабар уву урхураш, дилигну ккунду. Ухьуз аьгъюганси, кучIлин пайгъамбрар, кучIлин мялимар ади гъахьну ва гьамусра чпи гьякь рякълан улдугдар ва жарадаризра улдугуз кюмек апIурайидар а. Чан вахтна гьацдарикан сар Ибн Таймия вуди гъахьну, му дюшюшдикан Ибн Гьяжари чан «Фатава аль-Гьядисия» китабдиъ дупна. Гьийин йигъанра, гьяйифки, апIури гъахьиш, иншаАллагь, гьякь рякъюхъна гъюр.

Юсуф Набгьанийи чан «Шаваидуль Гьякь» китабдиъ дибикIна: «Эгер инсандиз аьгъювалар цIибтIан адарш ва кIулин маъра ялгнагинсиб вуш, думу улдугнайидарихьан ярхла духьну ккунду». Хъютли чан чиркквариз уьмрикан улупруган, чирккви гьерхру: «Узу бисуз, ясана зарар тувуз гъюрайидарихьан фици уьрхюза?» Хъютли жаваб тувру: «Инсанди увуз йивуз кIури кIикIал гъадабгъубси, тIибх». Чирккви гьерхру: «Хъа эгер узу инсан гъяркъюбси, дугъу кIикIал бисайиз гъитIибхиш фици шул?». Хъютли чирккви тяриф апIури кIуру: «Аферин увуз, уву ихтиятлувал апIрур вува».

Аькьюллу мусурмнарин арайиъ аш'аритаринна матуридитарин рякъ гьякь вуйивалин фикир саб ву. Ухьуз диндин илмар ухьухьна фици гъафнуш, аьгъяхьуз. Дурар иснаддихъди гъафну. Адлу аьлимарин чпин сектантарихъди гафар шлуган, дурарикан сабкьан аш'аритарихъди, ясана матуридарихъди суфий адру иснад улупуб ккун апIуйи. Дурарихьан улупуз гъабхьнийинхъа? Ваъ, гъабхьундар, я хьибдира дар.

Магьа узуз му макьала бикIуз мажбур гъапIу гафар: «Улдугнайидариз чпи гьякь даруб баян апIбан бадали, сабпи ражну улдугувалиикан дупну ккунду, гьаци вуйиган, баян апIувалра фициб-вуш мянайиинди улдугдарин рякъ тарабгъубси хьуз мумкин ву. Инсанди вари чан уьмур дурариз баян апIури, гьюжатар апIури, гафар-чIалар апIури, хъа думу дурариз рекламаси шулу ва саризкьан аьгъдрур адлу шулу, дугъахьна инсанар гъюз хъюгъру - мицдар дюшюшарра гъахьну. Гьякь

Ибн Таймияйин ва дугъан рякъюъди гъягърударин рякъ давам апIрударра а.

Имам аль-Аш'арийихъди ва Матуридийихъди гъягърудар Агьлю сунна ва жамааьйикан ву. Гьаз? Гьаз гъапиш дурари Сунна ва гьякь рякъ пуч апIбахьан гъюбхну. Жара рякъар – чIур дапIнайидар ву, гьякь дарудар, Аллагьдихьна ﷻ багахь апIрудар ваъ, анжагъ Дугъхьан ярхла апIрудар.

Сектантарихъди вуйи гьюжатарихьан, дурари тувру аьгъювалариханъ ярхла духьну ккунду. Дурарикан аьгъю апIуруш, инсан гьякь рякълан улдугидар, хъа улдугнайирра мурарикан аьгъю илмар тарагъуз чалишмиш духьну ккунду, хъа мянфяаьт ктру гьюжатарихъ вахт адапIну ккундар. Дицдар ксар улихь вахтарира ади гъахьну, гьамусра а. Дюн'я ккебгъхъанмина мушваъ ахмакьар ади гъахьну, гьаци вуйиган китабариъ дупна: «Ахмакь касдин суалназ жаваб ккебехъувал ву».

Аьхириъ имам Шафиийин гафар кIваин апIидиза: «Узу гьарган аьлимарихъди шлу улхбариъ гъалиб шули гъахьунзу, хъа жагьиларихъди вуйи улхбариъ сабанра гъалиб гъахьундарза».

Гьит Аллагьу Тааьлайи вари мусурмнар гьякь рякъ'ин алаъри, варидарин иман ижми апIри!

Гьибихъу шейънакан фу дапIну ккунду?

Уьмриъ кми-кмиди фуну касдиз вушра рякъюъ, базариъ, магазнариъ ва жюрбежюр жара йишварихь шлинкIа гъудубгу шейъ дипну рябкъюз мумкин ву.

Фатима Мягьяммадрасулова

Мусурман касди гьамци гьибихъу шейънакан фу дапIну ккунду?

Чаин хъугъ'вал али касдиз, гьибихъу шейъ гьадабгъуб ужу ву, хъа хъугъ'вал алдарш - ваъ, амма ихтияр а. ЦIибди аьхю гунгъар апIру, ясана гьаммишан бицIи гунгъариин алириз гьибихъу шейъ гьадабгъуб ужу дар. Эгер мицир касди, жарарин гъудубгу шейъ дябкъну, гьадабгъиш, имамди дугъхьан думу шейъ бисуру ва намуслу, хъугъ'вал али касдихьна тувру. Эгер саб шейъ яшнакк ккудрукьу бицIириз гьибигъиш, думуган дугъаз хъайивал апIурайири, валийи думу шейъ дугъхьан бисуру ва, думу шейънан эйси агуз хъюгъну ккунду.

Эгер инсандиз гьибихъиш чюлиъ гьяйванат, учв аьхю дару вягьши гьяйванатдихьан уьбхюз шлуб, месэлназ жанаврихьан, гужниинди (месэлназ, деве, гьяйван …), ясана гьебгбиинди (месэлназ, жейран, гьюр …) – му дюшюшариъ дугъаз думу чахьди гъадабгъуз ихтияр а, гьелбетда марцци ния ади, думу уьбхюз кIури, хъа чаз гьибтуз кIури ваъ.

Эгер гьациб гьяйванат гъулаъ гьибихъиш, думу чахьди гъадабгъуз хай шулу, гьюзимбу вахтна чаз гьибтуз кIуру ния адира, эгер сад йисандин арайиъ дидин эйси агури дидрихъиш.

Эгер чюлиъ гьяйванат гьибихъиш, чав вягьши гьяйванатарихьан уьбхюз даршлуб, месэлназ, марчч - думу чахьди гъадабгъуз хай шулу. Ва дугъхьан гьибихъу гьяйванатдикан фу апIуруш гьаму дюшюшарин арайиъ ктабгъуз шулу:

1) Гьибихъу шейънакан мялумат тувуб ва, эгер эйси мялум даршиш, чаз гьибтуб.

2) Гьяйванат масу тувуб, дидин кьяляхъ гьибихъу шейънакан мялумат тувуб ва, гьадму гьяйванат масу тувну гьабхьи пул, эгер эйси арайиз удручIвиш, чаз гьибтуб.

3) Думу дубккну, дидин кьяляхъ гьибихъу шейънакан мялумат тувуб ва эгер эйси гьидихъиш, гьяйванатдин кьимат тувуб.

Эгер гьяйванат, чюлиъ дарди, гъулаъ гьибихънуш - гьибихъуриз думу гъадабгъуз ихтияр а ва ухьу зиихъ ктуху сабпи, ясана кьюбпи шартIариъ дупнайиганси апIуз шулу.

Исламдиъ ухьуз думу гьибихъуб уьбхюз кIури ния ади гъадабгъуз ихтияр тувна, гьяйванатарси, жара шей'арра. Эгер гьибихъуб ухди пуч шлу сурсатарикан вуш, гьибихъуриз думу масу тувуз, ва хъасин дидкан мялумат тувуз ихтияр а, ясана дишлади чаз гьибтну, ипIуз шулу. Кьюби дюшюшариъра гьибихъур, эгер эйси арайиз удучIвиш, думу сурсатдин кьимат тувуз буржлу ву, гьятта гьибихъу шейънакан мялумат тувбан кьяляхъ сад йистIан артухъ гъубшнушра. Эгер ипIру сурсатдин пуч шлу вахт ярхи апIуз шулуш, месэлназ, дебццну – му дюшющдиъ ебццуб лазим ву, амма ебццбакан тазади масу тувбакантIан гизаф мянфааьт шлу, шартI ади.

Эгер гьибихъу шейънак, гьибихъурихь хьайи вахтнан арайиъ, фицибкIа нукьсан кибшиш, дидин эйсийиз шейънак нукьсан кибшайиз ва кибшбалан кьяляхъ гъабхьи фаркьвалин кьимат тIалаб апIуз ихтияр а. Эгер шликIа гьибихъу шейъ гьадабгъиш, чаз гьибтуз ния ади ваъ, хъа анжагъ уьбхюз - думуган гьибихъу шейъ аманатди гьисаб шулу, яни инсандихьна саб фицибвуш вахтназ ихтибар гъапIу шейъси шулу. Эгер дугъу думу имамдихьна тувиш, имамди думу чахьна кьабул дапIну ккунду. Шлиз гьибихъишра фициб-вуш шейъ, дидкан инсанар уч шлу йишварихь, базарариъ, мистаъ ва жара йишвариъ мялумат тувуз буржлу ву. Хъа ихь вахтна телевидениейиан, радиойиан ва гьацдар жара алатариинди мялумат тувуз шулу – гьар йигъан гвачIнинган ва хябяхъган, хъасин неделяйиъ саб ражари, хъасин вазлин арайиъ саб ражари, ва гьамци сад йис ккудубкIайизкьан мялумат тувну ккунду. Мялумат тувбаз гъушу вари харжар, шейъ гьибихъури тувру, эгер дугъу думу шейъ чаз гьибтуз кIури ния ади гъадабгъуз, хъа эгер гьибихъу шейъ уьбхюз кIури ния ади гъадабгъуз, думуган харжарин кьимат имамди тувру, думу пул эйсийин ччвурнахъ буржназ гъадабгъуру.

Эгер гьибихъу шейъ фициб кьиматлуб дарш – дидкан сад йисандин арайиъ мялумат тувуб лазим дар: шейъ гъудубгу эйсийи дараб-

гру вахт хьайиз мялумат тувиш чIяаьн шул. Сад йис ккудубшбалан кьяляхъ, гьибихъури думу шейъ чаз гьибтбан бадали, гьамцдар гафар дупну ккунду: "Узу гьаму гьибихъу шейъ узуз гьибтраза!" Эгер гьаддин кьяляхъ эйси мялум гъахьиш ва гьадму шейъ тIалаб гъапIиш, хъа гьибихъуриз дидин ерина ухшар вуйи шейъ тувуз ккун гъабхьиш – думуган жаваб тувру эйсийиз, гьелбетда гьадму шейъ тувраза кIури. Эгер гъудубгу шейъ гьибихъурихьна фужкIа сар инсан гъафиш ва гьадму шейъ чануб вуйиз кIури тасдикь гъапIиш, амма думу фициб-вуш чан суратназ хуз дархьиш, ясана шагьидар дархиш – думу шейъ дугъаз тувурдар. Хъа эгер дугъу думу шейъ суратназ гъабхиш ва дугъахъ хъугъиш – гьибихъуриз думу шейъ гьадму касдиз тувуз ихтияр а, амма буржи дар, гьелбетда якьинди аьгъю дархьиди, гъудубгу шейъ гьадабгъуз дуфнайир якьинди эйси вуйин, дарш кучIлях вуйин. Ва дугъаз гьацира думу кас гьадму шейънан эйси вуйивалин далилар тIалаб апIуз ихтияр а. Месэлназ, гьадму шейъ гьелбетда гьадму касдинуб ву кIури тасдикь апIру шагьидар хуб.

Фициб вушра шейъ, гьярам мистан йишвахь гьибихъуб, яни Меккайин ва дидин багахь хьайи районариъ, хъасин чаз гьибтуз кIури ния ади гъадабгъуз ихтияр адар. Гьелбетда уьбхюз ва дидин эйси агуз кIури гъадабгъуз ихтияр а. Гьит Аллагьди ﷻ ухьуз фунуб-вушра ляхин марцци ния ади ва ужувлиинди кIулиз адабгъуз кюмек апIри! Амин!

ВаритIан ужудар гъиллигъарин инсан

1 Магьа узу «Диндиз гъуллугъ» кIуру китабдиз вуйи материал гъязур дапIну, думу аьхирихъна хурайи дакьикьйириъ йиз ибарихъ лапра дердлу хабар хъабхьнийи - 2011-пи йисан июндин эвелариъ мялум дару вягьшйири - инсафсузари гьаму мусурман касдиз хаинкарвалин гьяракат тешкил апIбаан думу гъакIну, кIуру хабар.

Я аьзаналлагь, гьаму дюн'яйикан фу дубхьнайкIан? Лапра ужударстар мусурман гьардшар мялум дару ксари тIанкь апIура. Фу бадали? Гьаз? Гьелелиг гьаму суалариз ихь республикайин ва уьлкейин гьякимариз гьаз- вуш жаваб гьякьлу дибихънадар. Макьсуд-гьяжисир кас вягьшйирин хилариан йивну йикIували ихь вари мусурман умматдиз аьхю зарар тувна. Гьяйиф, думу ихь арайиан гьягъювал. ЙицIубанна йицIубан гьяйиф…, думу Аллагьу Тааьлайихьнара, инсанарихьна учв марццциди улупрур, гьаму жилиин кьадарсуз ужувлан ляхнар апIури гъахьир вуйи аьхир. Хьугъай, инсанар, Макьсуд-гьяжи ихь арайиан гъушну кIури, гьаму касдиз ккудубшу вахтниинди пуз гьичра удукьурадарзухьан. Зиихъ узу кIваин гъапIганси, гьадму кас иллагьки узуз лапра ужуди таниш вуйир, саб вазлин муддатнаъ узухъди Сауд Аьравияйин жилиин сатIиди гьяждиъ гъахьир, ич дестейин кIулиъ айир вуйи. Ав, думу кас йивну йикIуваликан хабар гьабхьи узузси, агъзрариинди мусурман гьардшариз ва чйиризра аьхю пашманвалин ва дердлувалин гьараз тувну, фицики Макьсуд–гьяжи ихь вари мусурман умматдин такабурвал, утканвал вуйи.

Философияйин илмарин доктор, профессор, теологияйин ва диндин аьлакьйирин институтдин ректор Макьсуд-гьяжи Садикьов неинки Дагъустандиз, Урусатдиз, хъа гьацира исламдин дюн'яйин уьлкйиризра кмиди лапра адлу духьнайир вуйи, фицики дугъан аьхю бажаранвал ва тешкилатчивал, устадвал себеб вуди ихь республикайиъ, гьадму гьисабнаан Кафари Къавкъаздиъ, сабпи ражну вуди исламдин институт тешкил гъапIнийи ва гьадушваъ агъзрариинди дагъустандин баяриз ва шубариз ислам диндиан дерин аьгьювалар гьадагъуз яркьу рякъ ачмиш гъапIнийи.

Ав, гьадму профессори, философияйин илмарин доктори ихь республикайин меркездиъ диндин институт тешкил гъапIну ва думу ректор гъахьну кIури, пувал лапра цIиб ву, фицики дугъан жара лайикьлувалар лапра аьхюдар вуйи.

Макьсуд-гьяжи гизаф йисари ихь уьлкейин меркездиъ - Москвайиъ урхури ва лихури гъахьну. Дугъаз гьадушваъ аьлимвалин ляхниъ лапра аьхю хъуркьувалар гъазанмиш апIуз яркьу мумкинвалар айи. Амма думу чан хушниинди багьри Дагъустандиз гъафнийи ва метлебра саб вуйи - жигьилари мусурман дин аьгью апIбан ва ужуб образование гьадабгьбан бадали багьри республикайиъ заан урхбан заведение ачмиш апIувал ва гьадрари диндин образованиейихъди сабси светский образованиера гьадабгьувал. Разивалиинди къайд апIуз ккундузуз: гьамусяяаьт гьаму институтдиъ сад агъзурилан зиина мусурман баяри ва шубари аьгьювалар гьадагъура!

Узу Макьсуд-гьяжийихъди гьяждин кьяляхъра чан кабинетдиъ гюрюшмиш шули гъахьунза ва гьар ражну дугъан инсанвалин заан ва хушлу лишнари узу гьяйбат апIури шуйи.

Саб ражну Макьсуд-гьяжийихъди узу лихурайи «Дагъустан» журнализ интервью гьязур апIуз гьушнийза. Думу макьала чапдиан удубчIвхъан дугъу узуз чан разивал улупнийи ва гьеле узуз чпин институтдин газатдин редакторди гьювалин теклифра дивнийи.

- Пирмягьямед-гьяжи, узуз уву узухъди дилихну ккундузуз. Редакторвалин ляхниъ девлетлу тажруба авуз. Увуз учухь редакторвалин ляхниз вари жюрейин мумкинвалар яратмиш апIидиза. Учухьна институтдин газатдин редакторди гьач сарун. КIваантIан кIуразавуз гьа.

- Яв гьациб теклифназ аьхю чухсагьул, гьюрматлу Макьсудгьяжи. Хьа амма узуз мусурман газатдин редакторвал апIуз, гьяйифки, диндин аьгьювалярин кьувват гьубкIидар, кIури фикир апIураза. Узуз дин ккунду кIури, хъа амма узу гьамкьангагьдиз гьадагьнайи журналиствалин аьгьювалар жара жюрейиндар ву. Гьаци вушра, ихь мусурман газатарин ляхниз узхьан шлу кюмек апIуз гьарган гьязур вуза…

Макьсуд-гьяжийин гъуллугъчивалин ляхниъ сабпи лайикьлувал гьадму вуйи, фицики чав регьбервал туври гъахьи институтдиъ кьюб диплом гьадабгьбахьна жигьилар гьязур апIувал чарасуз лазим ву, кIури гъахьну. Гьавриъ ахьру чIалниинди улхуруш, гьадму чпин институтдиъ урхури имиди диндин ва светский образованиейин дипломар гьадагьувал. Гьаци гъапIган, гьадму институт ккудубкIу жигьилихьан ккунш диндин идарайиъ, ккундушсана светский идарайиъ лихуз шулу.

Йиз кIваинди илмийиз, фицики 2007-пи йисан ноябрин 13-пи йигьан Государствойин Думайи «Образованиейин гьякьнаан» ва « Намуслувал уьбхбан азадвалин ва диндин объединенйирин гьякьнаан» кIуру гьюкмариъ дигиш'валар тIаъбан месэла гьял гъапIнийи. Узу гьадмуган ихь гьаму «Ассалам» газатдин редакторди лихурайи вахтна ич мухбири гьаддин гьякьнаан Макьсудгьяжи Садикьовдикан чан хусуси фикрар ктитувал ккун гъапIнийи. Дугъу асас вуди гьамци къайд гъапIнийи:

- Государствойин Думайи зиихъ дупнайи гьюкмариъ дигиш'валар тIаиш, диндин идарйир ккудукIдарихьан государствойин кIалбин дипломар гьадагьуз хьиди. Му гьадму кIуру гаф вуки, исламдин образование государствойин образованиейиз ва кIалбариз барабар хьибди. Думу ихь государствойин политикйиъ лапра ужуб лик алдабгьувал ву. Гьаци гъапIиш, ич выпускникарихьан государствойин вузар ккудукIдариси чпиз ляхин тувувал тIалаб апIуз хьибди. Кьюбпиб, ич выпусникдиз цIийи заан образование гьадабгьбан бадали сифтейилан ккебгьбиинди ваъ, хъа заан образование айиризсиб ихтияр ади гьадабгьуз мумкинвал хьибди.

Гьяйиф, сарун Макьсуд-гьяжи Садикьов ухьухъди гьаму жилиин лицури имдар, хъа амма дугъан ужудар ляхнар гьархрудар дар - мусурман гьардшари ва чйири гьар йигьан гьадму кас гьюрматлувалиинди кIваин апIура.

Йиз гьудгнихъра, дюъйириъра Кьудратлу Аллагьдикан Макьсуд-гьяжийиз Фирдавс кIуру женнет кьисмат апIинава кIури ккарагури шулза. Ухьу умудлу хьидихьа, фицики гьадму кас гьатмунуб дюн'яйиъра Жумартлу, Кьудратлу Аллагьдиз ﷻ ккуни лукIарикан сар хьиди, кIури. ИншаАллагь!

Аллагьдин ﷻ рякъюъ гъийихдар кечмиш гъахьидарикан гьисаб мапIанай

2 Хъасин дурар ккахъди. Ва дугъриданна фуж хътругъиш, жегьеннемдиз гьаиди» (сура «Ал-анфал», 36-пи аят).

Гьаци вуйиган, учву фукьан харжар гъапIишра, Ислам дебккуз кIури, диндин аьлимар йихуз заказар туври, учвхьан думу апIуз хьибдар, ва думу харжар учвуз «хажалатнандар» хьиди. Мицдар ляхнар апIури, учву му ксариз шагьидвалин дережа туври, шад апIурачва, учвхьан учвуз жегьеннемдиз ужудар билетар гьадагъуз шулчвхьан, хъа Ислам дебккуз заткьан хьибдарчвхьан! КIваин шулу Саид-эфендийи аьлимарин зеседанияйиъ аьлимариз гьапи гафар: «Гьятта эгер гьамушвахь ва гьамусааьт Аьзраил малаикди ичв варидин рюгьяр гъидисишра, Исламдиз зарар хьибдар. Аллагьу Тааьлайи ичв ерина жарадар гьаиди». Душманари аьлимар йихури, дин зяиф апIидича, дебккдича, кIурашул. Ваъ, думу шлу ляхин дар, ва Аллагьу Тааьлайин амриинди сарихьанра думу ляхин апIузра хьибдар. Гьарсаб гьамциб дюшющдин кьяляхъ, Аллагьу Тааьлайи цийи игитар тувди ва мусурмнари дин бадали ляхин гъабхувал давам апIиди, шагьидвалин дережа гъазанмиш апIуз, иншаАллагь. Дугъриданна ухьу Аллагьдихьан ﷻ вухьа ва Дугъахьна кьяляхъ хътакидихьа! Газатдин редакцияйи кIваантIан му шагьидарин багахьлуйириз, мирасариз текелиф капIра, ва гьацира Аллагьу Тааьлайикан вари мусурмнариз сабур тувуб ккун апIура.

Кьюби шагьидар: Мугьяммад-гьяжи Аьбдулгъафуров ва Мугьяммадрасул Мугьяммадов

Мугьяммадрасул Мугьяммадов

Мугьяммадрасул Мугьяммадов 1976-пи йисан Шамиль райондин Батлух гъулаъ бабкан гъахьну. Гъулан медресе ккудубкIган, имамди ва дарсар туври Гергебиль, Хунзах, Ботлих районариъ гьилихну. Мидин кьяляхъ илмар артухъ апIуз Чиркейиъ айи «Нурул-Иршад» медрессейиъ урхуру. Медресе ккудубкIбалан кьяляхъ Мугьяммад-гьяжи Аьбдулгъафуровдихъди лихуз хъюгъру. Дугъаз кюмек апIури Мугьяммадрасул, Абдулгъафуров наана гъягъюруш, варийишварихьна чан машиндиъди гъягъюри шуйи. Душмнариз Аьбдулгъафуровдиз чIурувал апIуз ккунибдикан аьгъяди, Мугьяммадрасули чан вари дюн'яйин ляхнар, ужуб бизнес гьибтну, дугъан охранникди гъягъюру.

Ярякь чахьди гъабхуз ихтияр хьпан бадали, думу лайикь вуйиганси ишлетмиш апIуз хьпан бадали, ва чан муаьллим Аьбдулгъафуровдиз кюмек апIуз кIури, думу милицияйин школайиъ учIвру. Думу ккудубкIбалан кьяляхъ Буйнакъск шагьриъ ОВД-йиъ ляхниъ учIвну, чан мялимдин охранникди дугъужвуру. Аьбдулгъафуровди, узуз фукIа хьибдар, мягьян узухъди кIурушра, Мугьяммадрасул чан ниятналан улдудучIвди, чан ляхин кIулиз гъабхуйи. Бомба тIубкIру вахтнара кмиди думу тупанчи адабгьну йивуз хъуркьну. Гьамци му кас Аьбдулгъафуровдихъди гьаму дюн'яйиъ гъахьну ва Аьхиратдизра дугъахъди гъушну. Гьит Аллагьди ﷻ ухьуз му шагьидарин берекетнакан туври! Амин!

Уьмрин натижа — Аллагьдин ﷻ разивалиъ

АДЛУ АКТЁР, РЕЖИССЁР ВА ПРОДЮСЕР ЭЛЬДАР ИРАЗИЕВДИХЪДИ ВУЙИ ИНТЕРВЬЮ

Гъийин девриъ актёр, режиссёр ва продюсер Эльдар Иразиев Дагъустандиъ варидариз машгъур ву. Дугъу чан зарафатариинди инсанар шад апIуру. Гъи чан машгъулвализ дилигди, думу редакцияйин хялижв ву.

- Эльдар, Уву саб Дагъустандиъ ваъ, хъа гизаф йишвариъ адлу, машгъур кас вува, иллагьки режиссёр, продюсер вуди. Фтилан Яв режиссёрвалин, продюсервалин пишекар ккебгъну?

- Чухсагъул. Узкан режиссёр «Горцы от ума» проектди гъапIну, гъийин йигъанра узу дидин продюсервал апIураза. Му ляхнари узуз гизаф мянфяаьт, хуш'вал, неззет тувра, гьаддиз лигну учу ич сюжетариъ ихь халкьдин нукьсанвалар улупурача, му нукьсанвалар кайидари фикир апIбан бадали. Мидиз жямяаьтдин гьалатIариин гъабхурайи ляхин пуз шулу.

- Яв гьаму проектди халкьдиз фицибкIа тясир туврайин?

- Сар касдикьан фикир дапIну, гизафдари чIуру ляхнар дирчур кIури, гизаф умуд киврача. Ухьуз варидариз рябкъюрахьузки, ихь жигьилариз бязи дюшюшариъ фици тербия гьубкIрадарш…

- Уву гьамусааьт ляхин апIурайиб саб «Горцы от ума» проекттIан дарин, дарш фукIа цIийиб айин?

- Гьамдихъди сабси учу аьлхъбан роликарра адагъури шулча ва цIиб вахт вуйич социал ляхнарихъра хъюгъну.

- Дагъустандиъ саб ражарикьан дархьи касдин, мушваъ вари Шариаьтдин къанунарихъди гъягъюрашул, дишагьлийирира гьиччаб алабхьурашул кIури, фикир ади шулу. Амма кючейиз удучIвган, иллагьки шагьрариъ, дурарин фикир гьякьикьатдихьан гизаф ярхла вуйиб гъаври шулу. Фици фикир апIурава, мусурмнарра вуди, гьамциб республикайиъ яшамишра шули, гьаз инсанар му ляхнарин гъаври адар?

- Йиз фикриан, яваш-явашди вушра, ихь республика му гьялнахьан марцц шула: гунагьнан уйнамиш'валар апIру залар хъяркьра, гунагьнан рягьятвалар айи гьамамар хъяркьра, арагъ туврайи магазнар йигьлан-йигъаз кам шула - му гьелелиг ляхнин эвел ву кIури, ухьу умудлу вухьа.

- Аьхиримжи вахтари иллагьки жигьил баяр-шубари, алгьямдулиллагь, чпин уьмур Исламдихъди аьлакьалу апIура. Яв фикриан, дурар гьякь рякъюхъ фу ляхни хъаъра?

- Му аьгьвалат, ихь шадвализ, саб ихь республикайиъ ваъ, хъа вари дюн'яйиъ гьаци дубхьна. Хъа ухьухь, йиз фикриан, мициб хайирлу, ужувлан ляхин ухьу коммунитс вахтариан кIул адабгъуз удукьувалиан гъабхьну. Гьамус инсанарихьан ачухъди Исламдихъна теклиф апIуз шула, ва гъи ухьуз рябкъюрайиб гьаму гъабхурайи ляхни туврайи бегьер ву.

- Аьдат вуйиганси, аьхю абйир-бабар чпин худлар гьякь рякъюди гъягъюз гизаф чалишмиш шулу, хъа ичв дициб гьякь рякъ улупрур айин?

- Гьудган апIуз узуз дустари улупунзуз, сабпи ражари узу гьякь рякъюхъна гъюруган, узуз кюмек гъапIдарра гьадрар вуйи. Ав, гъийин йигъанра кмиди коммунист вахтарин саспи яшлу ксар диндихьна думукьан аьшкь ади илтIикIурадар чпин гъафилвалиан «кIваъ хъугъуб … ву», кIури фикир апIура. Му гафар гьамус модайиъ духьна.

- Аьхиримжи вахтари кьюр, шубур хпир ади хьувал гизаф тарабгъура, иллагьки Дагъустандиъ. Уву мидкан фициб фикир апIурава?

- Йиз фикриан му дюшюш ихь инсанар йигьлан-йигъаз гизаф чIуру гунагь зинайихьан ярхла хьувалиан арайиз гъюра. Фикир апIинай, жили жвувахъ марцци, Шариаьтдиъ ихтияр тувнайи кьюр хпир хъади ужу даринхъа, гъирагъдихь сар фицир-вуш ккуни риш хьадитIан. Йиз фикриан, му ляхниъ асас месэла кьюби хпаринра юкIв уьбхюб ву. Хъа узкан кIуруш, узуз сар хпир чIяаьн вузуз (аьлхъюри).

- Инсандин фицдар лишнариз артухъдиси гьюрмат апIурва?

- Дурарин имандиз. Гьаз гъапиш ихь Пайгъамбари ﷺ гьамци васият гъапIну: Инсанарин башкъавал дурарин утканвалиан, девлетнаан ва миллетвалиан ваъ, хъа дурарин Аллагьдихьан ﷻ гучIрувалиан ву.

- Увуз уьмрин мяна фтиъ рябкъюравуз? Увуз варитIан багьалу вуйиб фу ву?

- Уьмрин натижа Аллагьдин ﷻ разивалиъ а. Му уьмриъ Гьиямат йигъан Аллагьу Тааьлайи ухьхьан ихь аьмаларикан гьерхруган, Дугъан улихь дугъужвуз нач даршлуганси, яшамиш хьуз ккундузуз. Му гьякь'валикан вари мусурмнариз аьгъя кIури, фикир шулу, амма чпизра аьгъяди, хъа ляхин апIруган, гизафдар Аллагьу Тааьлайин гьякь рякъ-лан улдугуру. Ва дурарин вари уьмур девлетнахъ хъергну гьябгъюру, диди Гьиямат йигъан зарар тувру.

- Дагъустандин жигьилариз, улихь гьягьбан бадали, фу гьубкIрадар? Гьюрайи наслиз фициб тербия тувну ккунду?

- Эгер гьарсаб дагъустандин хизандиъ веледдиз диндихъди тербия тувуйиш, йиз фикриан ихь кючйириъ му кьадар шлугьар апIру, инсанар йивну йихру ва чIуру ляхнар апIру ксар хьидайи. Хъа эгер учву ичв веледдиз тербия тутрувиш, дугъаз «тербия» телевизори тувди, дидин тясирвал ухьхьан, ихь саспи чйириз гьилигиган, аьгъю апIуз шула, дурари чпиз нумуна вуди Ксения Собчак дисура, хъа, гьяйифки, месэла, Иса пайгъамбарин дада Марьям дисурадар.

- Гьамусааьт дагъустандин гьялнакан фу пуз шулу? Гизаф инсанар йихувалин, хажалатнан дюшюшар артухъ хьувалин ва низамсузвалин себебар фтиан ву кIури хиял вуяв?

- Гьял читниб ву, гьаригъан йивну-йихувалари ухьу саб гьялнаъ гьитрадар. Амма ухьхьан шлуб, гьяйифки, Аллагьу Тааьлайиз дюаь апIубтIан дар, Дугъу ухьуз гьамкьан вахтна ухьу ккилигурайи ислагьвал тувуб ккун апIури.

- Эльдар, гележегдиъ диндихъди, тербияйихъди аьлакьалу фильмйир адауз фикир апIуранучва?

- Учу улихьнаси Пайгъамбарин ﷺ гьядисарихъди аьлакьалу сюжетар дикIуз хъюгъюнча. Шлиз дурар рякъюз ккундуш, Интернетдиъ лигуз шулу, инсанар гизаф ашкьлуди лигура. Хъанара мицдар ляхнар давам апIуз чалишмиш хьидича, Аллагьу Тааьлайи учуз туву талант анжагъ аьлхъбар-зарафатариъ улупуб ич терефнаан гьякь даршул, гьаци вуйиган, му ляхнариз учу дикъатлу фикир туврача.

- Газат урхурайидариз фу ккун апIурава?

- Гьит Аллагьу Тааьлайи учвуз Исламдин СМИ-йиъ урхрубдикан мянфяаьт ктабгъуз амур апIри ва гьаму аьгъювалари учву шейтIнин чIуруваларихьан ярхла апIри, иман ижми апIри ва Аллагьу Тааьлайин разивал ибшри!

Сюгьбат гъубхур Загьра Къазанбиева ву

Дада, увуз узу кечмиш духьну ккундунуз?!

Дада вуди 6 йистIан артухъ вуйиз ва гьамувахтнара кмиди жвуван веледдихъди фици гаф-чIал дапIну ккундуш, аьгъю апIураза. Гъи узуз тербия тувбан саспи сирарикан ктибтуз ккундузуз. Шлиз-вуш мурар ужуйи рякъюр, хъа шлиз-вуш чIуруди, амма дурар абйир-бабариз герек шлудар ву. Саспидарин жилир хулаъ хялижвситIан шулдар, ва веледариз тербия тувувал дадайин гъюнариин алабхъуру. Гьаци вуйиган, узуз айи бицIи дадавалин тажрубайикан ктибтуз гьялак хьидиза.

Саида Ибрагьимова

Йиз бай – уткан велед ву, машаАллагь (иллагьки гьарсар дадайи гьамци фикир апIуру)! Дугъахъди сюгьбат гъабхруган, гизаф шадвал шулзуз, узу дугъаз фу-вуш улупруганси, дугъу узузра фу-вуш улупура кIури, гизаф фикир апIури шулза. Узу веледариз тербия тувбакан вуйи жюрбежюр китабар урхури, бицIидарихъди гаф-чIал апIбаъ иллагьки гьякьвал дубхьну ккунивалин гъаври гъахьунза! «Ичв веледариз кучIлар мапIанай», - гьамци дупна ухьуз ихь Пайгъамбари ﷺ! Веледдиз зарар хьибди, кIури, учвуз гьякь пуз ккундаш, гьаддин гьацIкьан, ясана думу гафар жараси пуз чалишмиш йихьай. Йиз веледдин гьелелиг 6 йис тамам дубхьнадар, амма, эгер узу кучIал апIури гъахьиш, дугъаз дишлади аьгъю шулу, ва хъасин думу гафар узуз къаршуди ишлетмиш апIуру. Гьаци вуйиган, узу йиз улихь гьамциб месэла дивунза: веледдиз кучIал дарапIуб, дугъаз анжагъ гьякь пуб.

Хъа эгер ухьу жюрбежюр мультфильмйирикан, компьютериан вуйи тамшйирикан ва гь.ж кIуруш, му дюшюш гьял апIуз хъана рягьятди ву. МашаАллагь, му ляхнарихьан йиз велед ярхлади ву. Улихьнаси дугъу гизаф жюрбежюр Лунтикариз, Машайикан ва швеъракан вуйи мультикариз лигури шуйи. Узу дурар вари компьютериан ктIушвунза, диндихъди аьлакьалудар ктарди. Дурариз саб сяаьтди лигуз гъитну, хъасин шиклар кауз гъитри, диндихъди аьлакьалу вуйи флеш-тамшйир апIуз гъитуйза. Вахт-вахтарик «Почемуки» кIуру бицIидариз вуйи диндин передача кабхьуйза. Узуз йиз велед спортдин дарсариз гьауз ккундузуз, иллагьки сирнав апIру йишваз, гимнастикайиз, ва Аллагьдикан ﷻ йиз веледдиз сагъ'вал ккун апIураза. Гьюрматлу абйир-бабар! Аллагьу Тааьлайи абйир-бабари чпин веледарихъан гъапIу дюаь кьабул апIрубдикан кIваинди гъибтай, дурариз чIуруб ккун апIувалихьан ярхла йихьай, гьелелиг дурар учвухъ гъпехъурдаршра, ичв веледариз гьаму дюн'яйиъра, Ахиратдиъра уж'вал хьуб ккун апIинай…

Улихьнаси саб аьламатнан дюшюш гъабхьниз. Дидин, гьарган чипсар, сухарикар гъадагъ, кIуру веледарин абйир-бабар ужуйи гъаври шул. Учу маршруткайиъди гъягъюрайган, душваъ чипсар дадаргънайи ва ичIи пачкара багахь дипнайи. Йиз веледдиз му «шадлу» хабар узуз улупуз ккун гъабхьи. Узу дугъ'ина сес за дарапIди, ясана фукIа дарпиди, хулаз гъяйиз сабур апIуб ккун гъапIунза. Хулаз гъафиган, узу Google сайтдиъ «чипсарин балайикк ккахъур» кIури дибикIну, душваъ удучIву шиклар бализ улупунза. Душваъ удучIву ацIу духьнайи веледар гъяркъган, йиз балин маш фици дигиш гъабхьнуш, рябкъюз ккунийчвуз! Хъасин дурарикан фициб зарар аш ва, гьаму ляхин себеб вуди, узу чипсар, сухарикар, кола гъадрабгърубдикан ктибтунза. ЦIиб вахтналан узу, йиз фикир кIулиз удубчIвнуш, имтигьян гъадабгъунза. Магазиндиз гъушган, балхьан чипсар гъадагъузавуз, кIури, гьерхза. Магьа фициб жаваб тувнуш узуз йиз бали, хъял кадиси: «Дада, увуз узу кечмиш духьну ккундунуз?!».

Аьхириъ Аллагьу Тааьлайикан гьаму дюн'яйиъра Ахиратдиъра ухь'ин ва ихь веледариин рази хьуб ккун апIураза. Гъит ихь веледари ухьуз анжагъ шадвалар туври! Амин!

Абу Гьянифайин уьмриъ гъахьи бязи дюшюшар

Аьбдуррагьмандин бай Мусаддийи ктибтура: «Узу Ибрагьимдин макьамдинна Кябайин арайиъ даахнайган, нивкIукди сар гьякьлу кас гъяркъюнзуз, дугъу гъапну: «Гъудужв, гьаз даахнава? Му Аллагьу Тааьлайи дюаь кьабул апIру йишв ву». Гьаму гафарин кьяляхъ узу уягъ гъахьунзу ва, гунгъарин аьфв ккун апIури, мусурмнари дюаь апIури гъябкъюнзуз, амма цIиб вахтналан хъанара нивкIуз гъушза. Му ражну нивкIукди Пайгъамбар ﷺ гъяркъюнзуз, ва гьерхза: «Салам увуз! Я Аллагьди Гьаънайир, Куффайиъ яшамиш шулайи касдикан уву фу кIарва? Дугъаз Нумман кIуру, узуз дугъахь урхуз хай шулин?». Пайгъамбари ﷺ гъапну: «Ав, Абу Гьянифайихь илим аьгъю апIин ва гьадгъу кIуругансира апIин, гьаз гъапиш думу ужур кас ву» Узу нивкI'ан уягъ гъахьиган, гвачIниндин гъудгнин вахт вуйи. Валлагьи, гьаму нивкI рябкъяйиз узуз Сабитдин бай Нумман дакнир вуйиз, хъа гьамус узу Аллагьдикан ﷻ аьфв апIуб ккун апIураза».

Мугьаммад Фарукь Азимов

Уву жиларикан вуна, дарш дишагьлийирикан?

Кьази Юсуфди ктибтура, Мансур гьюкумдарин сар дишагьлийирин хасиятнан лукI ади гъахьну. Дугъу гьарган имам Абу Гьянифайилан чIуруб кIури, зулум апIури гъахьну. Гьюкумдри му имамдикан гьерхган, дугъу кучIлар апIури, имамдилан футнйир апIури гъахьну. Гьюкумдри гьерхру: «Яв фициб мурад-метлеб вуяв?» Дугъу жаваб туву: «Узуз дугъаз сакьюдар суалар тувуз ккундузуз, эгер дугъу жавабар тувиш, дугълан харжиб пуб дебккдиза». Мансур мугъан гафариин шаклу гъахьну: «Эгер дугъу жаваб тувишра, бажагьат сикин шалва».

Имам Абу Гьянифа, саб фициб-вуш ляхин ади, гьюкумдрихьна гъюру. ЛукIру дугъаз кIуру: «Уву варитIан читин суалариз жаваб туври шулва, увуз сакьюдар суалар тувуз хай шулин?» Абу Гьянифа дугъахъ хъпехъуру. ЛукIру гьерхуз хъюгъю: «Жилин гьацIкьялан йишв наан а?» Имамди гъапну: «Уву наан дугъужвнаш, гьадму жилин гьяцIкьяла йишв ву, фицики жил гергмиб ву».

«Аллагьу Тааьлайи халкь дапIнайидарикан фундар артухъ а: кIул алидар, дарш ликар ккайидар?» Имамди кIуру: «Ликар ккади халкь дапIнайидар артухъ ву».

«Дюн'яйиъ жилар гизаф айин, дарш дишагьлийир? – Жилар гизаф а, хъа дишагьлийирра цIиб дар. Абу Гьянифайи кIуру, хъа уву гьамрарикан фундарикан вува: жиларикан, дарш дишагьлийирикан?». Хъа лукI хаци дапIнайир вуйи. Думу, фу кIуруш аьгъдарди, ургну дугъужву. Дугъан ушвнин айитI йишв гъеебццганси гъабхьи, хъа машназ амкI удубчIву («Манакьибу Муваффакь», 146-пи маш).

Имам Абу Гьянифайиз улихь вахтари чан мялимди фици-вуш, жвуваз гьамцдар суалар тувруган фу дапIну ккундуш, насигьят тувну: суал туврайиризра, чав апIурайибдин гъаври хьпан бадали, суал тувну ккунду.

Рамазандин вазли, хпирихъди сатIи шулза кIури, ху апIбакан

Сар касди, Рамазандин вазли хпирихъди сатIи шулза кIури, ху гъапIну. Хъа чав гъапIу гъалатIнан гъаври гъахьиган, думу му дюшюшдиъ фици духьну ккундуш гьерхуз, аьлимарихьна гъягъюру, фицики, эгер чав гъапиганси гъапIиш, дугъу

гунагь апIуру ва кьюб вазли ушвар дидисну ккунду, хъа ху тамам дарапIиш, думура гунагь шулу. Мугъан суалнан гьякьнаан сарихьанра жаваб тувуз гъабхьундар. Аьхирки думу имам Абу Гьянифайихьинди алдахъуру ва гъабхьибдикан ктибтуру. Имамди, гизаф фикир дарапIди, гъапи: «Хпирихъди сефериз удучIв ва душваъ сатIи йихьай, гьаз гъапиш рякъю-хулиъ айидариз ушв дибрисди гъибтуз ихтияр а.

Абу Гьянифайин аьяндарвал

Ибрагьимдин бай Мугьаммадди ктибтура, имам Абу Гьянифа дустарихъди мистаъ дуснайган, дурарин багхьантина сар кас гъягъюрайи. Дугъахьинди дилигну, имамди гъапи: «Му сефериъ айир ву, мугъан жибдиъ меълишнар а, ва дугъриданна думу баяр-шубариз тербия туврур ву».

Тялимарикан сариз, гьякьикьатди гьаци вуш, аьгъю апIуз ккун гъабхьну. Думу кас сефериъ айир вуди гъахьну, жибдиъ кишмишра ади шул, ва думу дугъриданна баяр-шубариз тербия туврурра вуйи. Душвахь хьайидари Абу Гьянифайихьан гьерху: «Увуз фици аьгъю гъабхьунвуз?» Имамди жаваб туву: «Саб кIуруб; думу гъягъюрайир гагь му терефназди, гагь тму терефназди лигури гъягъюрайи, мици сефериъ айидари апIуру; кьюб кIуруб; дугъан жибдиъ ппеппйир айи, ва душваъ меълишнарикан айиб аьгъю гъабхьизуз; шубубпиб; думу гизафси баяр-шубарихьинди лигуйи, гьамдиан узу думу тербиячи вуйибдин гъаври гъахьизу».

ОНЛАЙН

Илмикан

Суал: Узу 44 йисан школайиъ мялимди гьилихунза. Гьамус пенсияйиз удучIвназа. Мялимвал апIру вахтна аьраб чIалниин машгъул гъахьунза. Аьраб чIал ккебгъру курсар, Гирами Кьур'ан ва жара китабариан аьгъювалар гъадагъунза. Узу гъаври дархьи йишвар гъахьиган, ич гъулан маллайихьан гьерхри шуйза. Гьамус Кьур'андин китабдиан «Ясин», «Аятуль Курси» ва жара сурйир урхури шулза. Гьудган апIуз мистазра гъягъюраза ва «Ас-салам» газатра гьарган бикIури шулза. Хъа гьамус му узу гъизигу зегьмет ич маллайи гьярам ву кIура. Узу фу дапIну ккунду: хъанара ужуйи аьгъю апIуз зегьмет зигну, дарш вари аьгъю апIурайиб дипну ккундин?

Жаваб: «Пайгъамбарин ﷺ гьядисдиъ дупна: «Илим аьгъю апIуб гьарсар мусурман касдиз фарз ву». Гьаму гьядисдиан ухьу илим аьгъю апIуз чалишмиш духьну ккунибдин гъаври шулхьа, гьюрматлу гъардаш. Фунуб вушра ляхин, эгер думу мялимдихъди апIуруш, гъаври ужуйи шул ва берекетра шул. Жвуву сарна-сарди урхуруш, гизаф гъаври адрахъу дюшюшар гъузуз мумкин ву. Хъа дициб мумкинвал адарш, жвувхьан шлубси жюрбежюр диндин китабар, газатар урхури, жвуван илмин дережа за дапIну ккунду. Ичв гъулан маллайи уву гъизигу зегьмет гьярам ву гьаз кIураш, дугъхьан аьгъю дапIну ккунду. Амма гьамусдиз аьгъю гъапIуб дипуз хай шулдар, анжагъ хъанара жвуван илмар за апIуз чалишмиш духьну ккунду. Хъа уву мялим хътарди урхувализ лигну, ужу хьибдийи, эгер сар аьгъю касдихьна душну, дугъан улихь урхури, яв гъалатIар ктагъуз гъитри, аьгъювалар тамам гъапIнийиш. Гьит Аллагьу Тааьайи илим урхуз тавфикь'вал туври!

Гьюри-перйир

Суал: Йиз 8-9 йис вуйиган 1948-50-пи йисари хъитIирхбандин гъудгнин кьяляхъ, жвуми йишван шубуб гьюри-пери сабси нур хъади тIирхури гъяркъну. Гъарзарикан шубуб ражну илдицуйи, хъа жин шуйи. Марцци гьар'ан башламиш апIуйи, учу думу йишваз «жюлег» кIури шулча. Ва хъанара гьадина укIу рангнан духьайин гьягъюйи. Гьамдиан йиз суал арайиз дуфнайиз: Гьамус дицдар берекетар имдар аьхир!?

Жаваб: Вари шулайиб Аллагьу Тааьлайин амриинди шула, гьюрматлу гъардаш. Эгер Дугъаз дицдар ляхнар текрар апIуз ккун гъабхьиш, саб шаквал адарди Дугъу апIиди. Хъа гьюри-перйир рякъюваликан кIуруш, ухьуз дурар гьюри-перйир вуйин дарин наънан аьгъяхъа? Ухьуз дурар заткьан гъяркъюндархьуз аьхир. Хъа ухьу дицдар ляхнар вари ужувлаз ву кIури умудлу хьидихьа. Гьит Аллагьу Тааьла ухьуз кюмек ишри!

Туалетдиан удучIвган урхуру

غُفْرَانَكَ . اَلْحَمْدُ لِلهِ الَّذِى اَذْهَبَ عَنِّى اَلْأَذَى وَعَافَانِى

«Гьуфранака, алгьямдулиллагьи ллази азгьаба аьнни альаза ва аьфани»

Мяна: «Я Аллагь, Увкан йиз гунгьарин аьфв апIуб ккун апIураза. Гьямд ибшри Аллагьдиз, узуз чIуруб апIруб узхьан ярхла апIбан ва йиз жандак сагьди уьбхбан».

- Ассаламу аьлайкум! Йиз 27 йис вуйиз, медучилищера ккудубкIунза, кьюр веледра хъади хизан айиз. Гъазанж думукьан аьхюб дариз, пуз шулуки гъазанждиан гъазанждиз яшамиш шулача. Йиз абйир-бабари пенсия адабгъура ва дурариз думу чIяаьн шлугансира ву. Суал: Узу йиз абйир-бабар уьрхюри, тямин дапIну ккундин?

- Вааьлейкум ассалам! Ав, тямин дапIну ккунду. Мициб суал фици арайиз гъюру, дурари, увухъ гизаф зегьмет дизигну, арайиз адаъну, увуз медучилищейик кучIвуз мумкинвал тувну, увуз хпир гъахну! Дурари уву ликдиин гъапIну, хъа уву, дурар уьрхюб лазим вуйин кIури, суал туврава. Дурариз увхьан шлу кюмек апIин, дурарин юкIвар шад апIин. Дурар материалин гьякьнаан тямин дапIнайидар вушра, дурариз уву инчI улупувал, яв ляхнарикан ктибтувал гьубкIрадарди хьузра мумкин ву.
Хъа эгер ухьу му суалнан гьякьнаан диндиъ фу кIураш, яни фицдар дюшюшариъ уву абйир-бабар тямин дапIну ккундуш гьилигиш, веледари абйир-бабар гьаму исихъ улупнайи шартIар айиган тямин дапIну ккунду:
1. Абйир-бабар аьжузар вуш, ипIруб абгуз мумкинвал адарш, яшамиш хьуз чпиз лайикь вуйи йишв адарш;
2. Веледар чпи материалин терефнаан тямин вуйидар духьну ккунду;
3. Веледдиз чаз, чан хпириз ва чан веледариз саб суткайиъ ипIрубтIан артухъ аш.
Эгер гьаму шартIар ади вуш, веледди чан абйир-бабар тямин дапIну ккунду. КIваинди гъибтай, ухьу дапIну ккуни ляхнарикан кIурахьа, эгер тамам дарапIиш гунагь хьибди. Му дупнайибдиан ухьу, эгер саб суткайин ипIрубтIан артухъ адарш абйир-бабар дюрхну ккундар, кIурира фикир дапIну ккундар. Мушваъ Шариаьтди абйир-бабар мициб дюшюшдиъ уьрхюб фарз апIурадар дупна, амма му дюшюш яв аькьвли гьадабгъбаз гъибтра, увуз ктабгъуз гъитра: я уву гашди гъуз, ясана - яв абйир-бабар. Гьякьлу мусурман учв гашди гъузди, хъа абйир-бабариз гаш тувидар. Амма, гьяйифки, му гафар кьабул дарапIрударра ихь арайиъ а (лиг «Аль Фикьгьу аьлаль мазагьиби аль-арбаати ли Шейхи Аьбдуррагьман аль-Жазайрий», 4-пи том, 561-пи маш).

- Кьур'андиинди фал китру инсанарихьна гъягъюз ихтияр айин?

- Кьур'андиинди фал китуб адар, ва дици апIурча кIурудар, мусурмнарин жагьилвал ишлетмиш апIури, дурар алдатмиш апIурайидар ву. Саспи диндихъ хътругърударира кмиди чпихъ хъугъбан бадали Кьур'андиан сакьюдар аятар кIваълан апIуру.
Саб ражари ихь мусурман гъардшин хпириз, сар касди Кьур'андиинди фал китру кIури, гьеебхьну, ва дугъу чан жилир, вуш-дарш гъягъюрхьа кIури, алдатмиш апIуру. Жилир, думу ляхин фици апIруб вуйкIан кIури фикрик кахъру ва хпирихъди фал китрурихьна гъягъюру. Жилирра цIиб вушра медресейиъ гъурхур вуйи ва дугъаз саспи аьраб грамматикайин китабар аьгъяйи. Думу чан хпирихъди дугъахьна гъафиган, фалчийин хилиъ, Кьур'ан вуйиз кIури аьраб чIалнан грамматикайин «Унумузаж» китаб ади рябкъюру. Думура дишди дибиснадайи, гьамди дугъаз фал китуз ваъ, аьраб чIалниинди урхузкьана аьгъдруб улупура… Гьаци вуйиган, гьюрматлу гъардшар ва чйир, гьамцдар шарлатанарин кучIларихьан ярхла йихьай. Имам Бухарийихьан дуфнайи гьядисдиъ дупна: «Инсанари Пайгъамбарихьан ﷺ фал китбан гьякьнаан гьерхнийи, Дугъу гъапи: «Дурарин гафарихъ хъугъну ккундар». Дурари хъана гьерху: «Хъа дурари гьякьлу, гъахьи дюшюшариканра ктитури шулу аьхир». Пайгъамбари ﷺ гъапну: «Ав, дурари саспи дюшюшариъ жинари чпин ибарихъна гъапиб кIваинди гъибтну, гьякьлудира кIури шулу, амма му гьякьлубдихъди дурари гизаф кучIалра кпикьуру, дурари кIурубдин аьхю пай кучIал ву, гьаци вуйиган хъугъну ккундар».

- Узуз аьгъю сар мусурман дару касди учв шагьрин кIулин мистаз хъади гъягъюб ккун гъапIну. Дугъан гафариинди, думу Исламдиин аьшкьлу духьна, дугъу китабар урхура ва дугъаз аьшкь бадали мистаз гъягъюз ккунди а. Гьамдин гьякьнан Исламди фу кIура? Узуз думу хъади гъягъюз ихтияр айин?

- Му суалназ жаваб тувбан бадали, гьач ихь Пайгъамбарин ﷺ вахтарин тарихдиан кIваин апIухьа. Тарихдиъ дупна: Пайгъамбари ﷺ гьадму вахтназ Ислам кьабул дарапIу Сакьиф кIуру халкь, дурарихъди гаф-чIал апIуз, дурариз Исламдикан улупуз мистаъ кьабул гъапIну. Исламдин адлу аьлим Заркашийи гъапну: «Имам Навави ва имам Рафии аьлимари (далилариинди) мусурмнарин ихтиярниинди кяфириз гьярам мистариъ ктарди имбу мистаъ учIвуз ихтияр а, гьаму шартIариинди:
1. «Зиммият» гьюкум апIруган, дугъаз мистазди учIвуз ихтияр адар кIуру мясляаьт дарапIуб (Зиммият – мусурмнарихъди вуйи масляаьт ву, кяфир саспи шартIариинди мусурмнари уьрхюру, дугъаз сарира гиран ктапIидар ва зарар тувидар кIури);
2. Дугъаз мистазди учIвуз гъитру мусурман йисар тамам духьнайир вуди ккунду;
3. Думу мистазди Гирами Кьур'андихъ, ясана диндин дарснахъ хъпехъуз ния ади учIвну ккунду. Ва дугъу Ислам кьабул апIур кIури умуд каш. Ясана думу мистан фукIа чIур дубхьнайиб рас апIуз учIвру (лиг «Фикьгьу сирати набавияти», 464-пи маш)

- Узу хпириз шубуб ражари тIалакь тувну, хъанара кьяляхъ дисуз ккун гъабхьиган, думу жара жилириз душну, дугъахъди сатIивал дархьиди кьяляхъ апIуз шулин?

- Имам Нававийи му суалнан гьякьнаан гьамци дупна: «Шубуб ражари тIалакь тувбалан кьяляхъ, думу жарариз хпирди душну, дугъахъди сатIивал дубхьну, хъасин дугъхьан гьудучIвну иддайин вахт ккудубкIайизкьан думу кьяляхъ дисуз ихтияр адар» (лиг «Фатава имам Навави», 396-пи маш). Магьа му суалназ жаваб. Амма кIваинди гъибтай, тIалакь тувруган уву гъапи гафаризра лигуру ва бязи дюшюшариъ ниятназра. Гьаци вуйиган, му суалнан гьякьнаан кьан дарапIди имамдихьна, аьлимдихьна душну, хъайи-хъайибси кидибт. ИншаАллагь, дугъу гьякь жаваб тувди.

- ТIарикьатдиъ учIвдариз папрус зигуз ихтияр айин?

- Папрус зигуз тIарикьатдиъ айидаризси, душваъ гьелелиг адрударизра, ясана сабан фикрарикк ккайидаризра хай шулдар. Аллагьу Тааьлайин гьюкмар, Шариаьт вари мусурмнариз вуйиб ву. Гьаци вушра тIарикьатдиъ айир, имбудари чахъан нумуна гъадабгъруганси, духьну ккунду. Саб жюрейин шак'вал адарди. Гьаци шулу, эгер тIарикьатдиъ айири саб тикисибкьан мянфяаьт ктабгънуш. Фицики суал тувра мюриддихъди аьлакьалу вуйиб, гьаци вуйиган шейх Саидэфендийин «Хайирлу аьгъюваларин хазна» кIуру китабдиан гьякьлу мюридар фужар вуш кIуру кIул'ан жаваб хураза. Китабдиъ дупна: «Мюридар шулу Аллагь ﷻ бадали, Думу аьгъю апIбан бадали тIарикьатдиъ учIвдар, аммаки дицдар ксар шубуб жюрейиз пай шула. Сабпидар, дурар шейхдихьна Аллагьу Тааьлайи чпиз ужувлар тувуз кIури, чпин мал-мутму уьбхюз ния ади гъюру. Дурари му ляхин чпиз инсанарикан, шейхдихьна гъушган хулаъ вари ужу шулу, кIури гъеебхьган апIуру. Кьюбпидарикан кIуруш, тIарикьатдиъ учIвбан баркаллагь хьибди кIури, ясана жарариз ухшарвал апIури, ясана чан фурс кайивалиан, имбудари апIури, узу гьаз апIурдархъа, кIури. Му кьюби ухьу ктуху жюрейиъ айидар гьякьлу мюридар шулдар. Чан адру ниятнахъна, мурад-метлебнахъна Аллагьди ﷻ думу хъаъринхъа? Шубубпи пайнакан кIуруш, дурар Аллагь ﷻ бадали, Думу аьгъю апIуз кIури гъюрудар ву. Дицдар цIибтIан адар. Дурари тIарикьатдикан гизаф мянфяаьт ктабгъуру ва чпира лайикь вуйибси гъузру. Гьит Аллагь ﷻ дурариин рази ишри.

Рузнама

Апрель

Йигь	Гьиринд. Ас-Субгь.	Ригь гьудуб.	Лисундин Аз-зугьр	Гьаркван. Аль-аьср	Лавлан. Аль-Магьриб	ХъитIирхв. Аль-гIишаъ
1	4:50	6:29	12:53	16:27	19:18	20:44
2	4:48	6:27	12:53	16:27	19:19	20:46
4	4:44	6:23	12:52	16:28	19:21	20:49
6	4:40	6:19	12:51	16:29	19:23	20:52
8	4:36	6:16	12:51	16:30	19:26	20:55
10	4:32	6:12	12:50	16:31	19:28	20:57
12	4:28	6:09	12:50	16:32	19:31	21:00
14	4:22	6:05	12:49	16:33	19:34	21:04
16	4:18	6:01	12:48	16:33	19:36	21:07
18	4:13	5:58	12:48	16:34	19:38	21:10
20	4:10	5:56	12:47	16:35	19:40	21:13
22	4:05	5:53	12:47	16:35	19:42	21:15
24	4:01	5:50	12:47	16:36	19:44	21:19
26	3:57	5:47	12:47	16:38	19:47	21:23
28	3:52	5:44	12:46	16:38	19:49	21:26
30	3:49	5:41	12:46	16:39	19:51	21:29

Гьюрматлу мусурман гъардшар ва чйир!
Нагагь учвуз ихь мусурман диндихъди
аьлакьалу вуйи месэлйирикан гъаври адруб гьерхуз ккундуш, ясана
«Ассалам» редакцияйиз вуйи суал аш,
зенг апIинай: 8-988-429-26-42, ясана 51-85-22.
Учхьан шлубдин, иншаАллагь, учу кюмек апIидича ва ичв
гъуллугъар тамам апIуз чалишмиш хьидича.